

ISSN 2181-9130

Doi Journal 10.26739/2181-9130

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

11 ЖИЛД, 5 СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 11, НОМЕР 5

JOURNAL OF LAW RESEARCH

VOLUME 11, ISSUE 5

ТОШКЕНТ-2026

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF LAW RESEARCH

№5 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2026-5>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Abdurasulova Qumriniso Raimqulovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Fayziev Shoxrud Farmonovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

12.00.01 - ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ / ТЕОРИЯ ПРАВА И
ГОСУДАРСТВА, ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ / THEORY OF LAW AND STATE, HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

Boboyev Halimboy Boboyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ahmedshaeva Mavlyuda Axatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Adilxodjayeva Surayyo Maxkamovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Sattorov Abdug'affor
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Yosuke Shamoto
yuridik fanlar doktori, professor (Yaponiya)
Umarxanova Dildora Sharipxanovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nematov Jo'rabek Nematilloevich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

12.00.02 - КОНСТИТУЦИОННЫЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ / КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО;
АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО / CONSTITUTIONAL LAW; ADMINISTRATIVE LAW; FINANCIAL RIGHT

Malikova Gulchexra
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xusanov Ozod Tillabayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Selimanova Svetlana Mixaylovna
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)

Xvan Leonid Borisovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Peshkova Xristina Vyacheslavovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
Sung Un Lee
yuridik fanlar doktori, professor (Janubiy Koreya)

12.00.03 - ҲУҚУҚРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО; ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО;
СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО / CIVIL LAW; BUSINESS LAW; FAMILY LAW; PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Oqyulov Omonboy
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ro'zinazarov Shuhrat Nuraliyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ruziyev Rustam Jabborovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Borotov Mirodiljon Xomudjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Toshev Boboqul Norqobilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Shomuxamedova Zamira Shoislamovna
yuridik fanlar doktori, (O'zbekiston)
Ahmad Issa Altweissi
yuridik fanlar doktori, professor (Iordaniya)
Mexmonov Kambariddin Miradxanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

12.00.04 - ҲУҚУҚРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАҚАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; ХОЗЯЙСТВЕННОЕ
ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; АРБИТРАЖНЫЙ ПРОЦЕСС И МЕДИАЦИЯ / CIVIL PROCEDURE LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW; ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

Esanova Zamira Normurodovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mamasidiqov Muzaffar Musajonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jason A.
Kanton Federal sud markazi (AQSH)
Borut Strazisar
Yuridik bo'lim boshlig'i (Sloveniya)

12.00.05 - МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ / ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ / THE LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Usmanova Muborak Akmalxanovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Gasanov Mixail Yuriyevich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Sattorova Gulnoza Djurakulovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Murodova Gulnora
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Denisov Gleb
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Fayziyev Shuxrat Xasanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Usmonov Muhammadi Bahridinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xolmuminov Juma
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jo'rayev Yuldash Achilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nurmatov Mirg'olib Mirzayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Po'latov Baxtiyor Xalilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Salomov Baxrom Salomovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Osmonaliyev Qayrat
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzayev Aziz
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Aleksey Kibalnik
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Kudryavtsev Vladislav Leonidovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Sergey Shoshin
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
James B.
Eaglin Federal sud markazi (AQSH)

Rustambayev Mirzayusup Hakimovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Zufarov Rustam Axmedovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Kabulov Rustam
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Rajabova Mavjuda Abdullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ismailov Isomiddin
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Hamidov Nurmuhhammad Orif o'g'li
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (O'zbekiston)
Yuldoshev Rifat Raxmadjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Djansarayeva Rima Ernatovna
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Yelena Antonyan Aleksandrovna
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Matthew Light
yuridik fanlar doktori, professor (Kanada)
Qo'shayev Nurali Mahmudovich
yuridik fanlar nomzodi, dotsent (O'zbekiston)

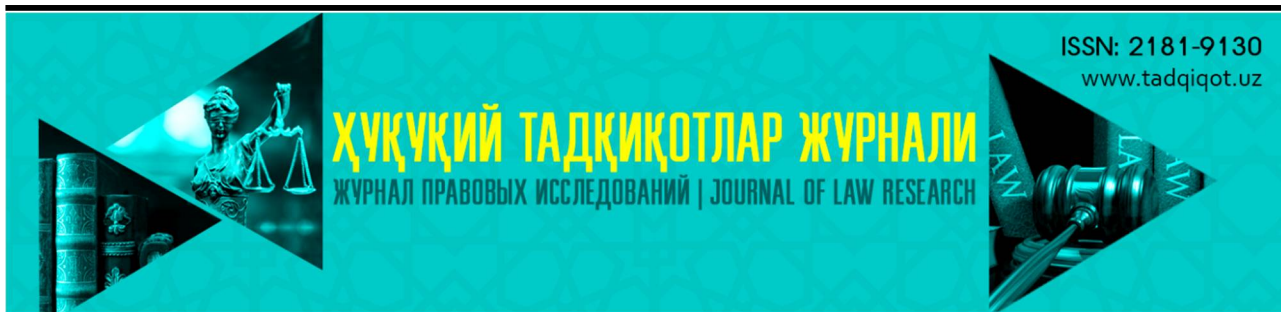
Inog'omjonova Zumratxon Fatxullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Pulatov Yuriy Safiyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
To'laganova Gulchehra Zaxitovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxiddinov Faxriddin Muxiddinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirazov Davron Miragzamovich
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)
Rijakov Aleksandr Petrovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Stoyko Nikolay Genadyevich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Iskandarov Zayniddin
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Sergey Pen
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Aleksey Purs
yuridik fanlar doktori, dotsent (Belarus)
Jurgen Maurer
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)
Kevin Curtin
yuridik fanlar doktori, professor (AQSH)

Ismoilov Bahodir Islamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Matkarimova Gulchehra Abdusamatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yuldasheva Govxerjan
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Alexander Trunk
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)

1. Artikov Dilmurod Raxmatillayevich	
MA’MURIY SUD ISHLARINI YURITISH PRINSIPLARINING YURIDIK TAVSIFI.....	5
2. Sayfullaeva Venera Nimatjonovna	
AXBOROT XAVFSIZLIGI SOHASIDA SUN’IY INTELLEKT HUQUQIY KONSEPSIYASINING SHAKLLANISHI.....	14
3. Бойтураев Дилшод Маматкарим угли	
ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РЕОРГАНИЗАЦИИ ОБЩЕСТВ С ОГРАНИЧЕННОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ В УСЛОВИЯХ РЕФОРМИРОВАНИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	26
4. Hazratqulov Zahridin Sobirjanovich	
KREDIT SEKTORIDA QONUN BUZILISHLARI HOLATLARIGA QARSHI KURASHNI MUVOFIQLASHTIRISHDA PROKURATURA ORGANLARI FAOLIYATINING NAZARIY-HUQUQIY VA AMALIY JIHATLARI.....	40
5. Khamidov Nurmukhammad Orif ugli, Najimova Jamola Davron qizi	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND THE FUTURE OF CRIMINAL LIABILITY: A COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS.....	50
6. Hojiyev Nosirjon Komilovich	
GIYOHVANDLIK VOSITALARINI, ULARNING ANALOGLARINI YOKI PSIXOTROP MODDALARNI ISTE’MOL QILISHGA JALB ETGANLIK UCHUN JAVOBGARLIK: XORIJIY TAJRIBA.....	59
7. Qo’chqarov Jaloliddin Nurilla o’g’li	
MEHNATNI MUHOFAZA QILISH QOIDALARINI BUZISH UCHUN JINOIY JAVOBGARLIKNING KELIB CHIQISHI HAMDA UNING AHAMIYATI.....	67
8. Утаев Хусниддин Хуррамович	
РАҚАМЛИ МУҲИТДА ФИРИБГАРЛИК ЖИНОЯТИНИНГ ОБЪЕКТИВ БЕЛГИЛАРИНИ ЖИНОИЙ ҲУҚУҚИЙ БАҲОЛАШ МАСАЛАЛАРИ.....	74
9. Нодиров Музаффар Ахмадович, Хайдарова Шохида Ахрор кизи	
ОЦЕНИВАНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОКУРОРОВ.....	81
10. Ummatov Muhammadrasul Tursunovich	
KOMPYUTER AXBOROTIDAN QONUNGA XILOF RAVISHDA FOYDALANISH JINOYATLARINI TERGOV QILISHDA YUZAGA KELADIGAN MUAMMOLAR.....	93
11. Хамдамова Фируза Уразалиевна	
ПРАВО РЕБЁНКА НА ДОСТУП К ИНФОРМАЦИИ И ЗАЩИТУ ОТ ВРЕДОНОСНОГО КОНТЕНТА.....	100
12. Султонов Абдулла Тоштемир ўғли	
ФИШИНГ ВА ОНЛАЙН ФИРИБГАРЛИККА ҚАРШИ КУРАШИШ СОҲАСИДАГИ МИЛЛИЙ ҚОНУНЧИЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ.....	108

Hojiyev Nosirjon Komilovich,

Toshkent davlat yuridik universiteti

Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi

kurashish shoʻbasi dotsenti vazifasini bajaruvchisi,

yuridik fanlar boʻyicha falsafa doktori (PhD)

E-mail: n.hojiyev@tsul.uz

GIYOHVANDLIK VOSITALARINI, ULARNING ANALOGLARINI YOKI PSIXOTROP MODDALARNI ISTE'MOL QILISHGA JALB ETGANLIK UCHUN JAVOBGARLIK: XORIJIY TAJRIBA

For citation: Khojiev Nosirjon Komilovich. CRIMINAL LIABILITY FOR INDUCING THE USE OF NARCOTIC DRUGS, THEIR ANALOGUES, OR PSYCHOTROPIC SUBSTANCES: FOREIGN EXPERIENCE. Journal of Law Research. 2026, 11 vol., issue 5.

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.22235179>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada giyohvandlik vositalarini, ularning analoglarini yoki psixotrop moddalarning iste'moliga jalb etish (sklonenie k potrebleniyu narkotik moddalar) uchun jinoiy javobgarlik masalasi xorijiy tajriba asosida tahlil qilinadi. Xususan, Germaniya, Qozog'iston, Rossiya, AQSh, Fransiya, Yaponiya, Janubiy Koreya, Avstraliya va Xitoy kabi rivojlangan davlatlar qonunchiligidagi normalar ko'rib chiqilib, har bir mamlakat misolida bunday xatti-harakatlar uchun belgilangan javobgarlik turlari va jazo choralari tahlil qilingan. Maqolada har bir fikr aniq huquqiy manbalarga tayangan holda yoritiladi, jumladan, xalqaro hujjatlar – 1988-yilgi BMT Konvensiyasining talablariga muvofiq davlatlar zimmasiga yuklatilgan majburiyatlar ham ko'rsatilgan. Qiyosiy huquqiy tahlil asosida, xorij tajribasidagi samarali normalarni O'zbekiston qonunchiligiga implementatsiya qilish imkoniyatlari muhokama qilinib, mazkur jinoyatga qarshi kurash samaradorligini oshirish yuzasidan xulosalar va takliflar bildiriladi.

Kalit so'zlar: giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalar, jalb etish, jinoyat javobgarligi, xorijiy qonunchilik, voyaga yetmaganlar, huquqiy tahlil.

Хожиев Носиржон Комилович,

Исполняющий обязанности доцента кафедры уголовного права,

Криминологии и противодействия коррупции Ташкентского

государственного юридического университета,

доктор философии по юридическим наукам (PhD)

E-mail: n.hojiyev@tsul.uz

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА СКЛОНЕНИЕ К ПОТРЕБЛЕНИЮ НАРКОТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ, ИХ АНАЛОГОВ ИЛИ ПСИХОТРОПНЫХ ВЕЩЕСТВ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ

АННОТАЦИЯ

В настоящей статье на основе зарубежного опыта анализируются вопросы уголовной ответственности за склонение к потреблению наркотических средств, их аналогов или психотропных веществ. В частности, рассматриваются нормы законодательства Германии, Казахстана, России, США, Франции, Японии, Южной Кореи, Австралии и Китая, предусматривающие ответственность за данные деяния, а также проводится сравнительно-правовой анализ видов ответственности и мер наказания, установленных в указанных государствах. Особое внимание уделяется особенностям криминализации склонения к потреблению наркотических средств и психотропных веществ в зарубежном законодательстве. В статье правовое регулирование в каждой из рассматриваемых стран исследуется во взаимосвязи с нормами международного права, в том числе с требованиями Конвенции Организации Объединённых Наций 1988 года о борьбе против незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ. На основе результатов сравнительно-правового анализа оцениваются возможности имплементации наиболее эффективных зарубежных правовых механизмов в законодательство Республики Узбекистан, а также формулируются выводы и предложения, направленные на повышение эффективности противодействия данным преступлениям.

Ключевые слова: наркотические средства, психотропные вещества, их аналоги, склонение к потреблению, уголовная ответственность, зарубежный опыт, сравнительно-правовой анализ, несовершеннолетние, противодействие наркотизму.

Khojiev Nosirjon Komilovich,

Acting Associate Professor of the Department of Criminal Law, Criminology
and Anti-corruption of Tashkent State University of Law,
PhD in Law

E-mail: n.hojiyev@tsul.uz

CRIMINAL LIABILITY FOR INDUCING THE USE OF NARCOTIC DRUGS, THEIR ANALOGUES, OR PSYCHOTROPIC SUBSTANCES: FOREIGN EXPERIENCE

ANNOTATION

This article analyzes the issues of criminal liability for inducing the use of narcotic drugs, their analogues, or psychotropic substances based on the experience of foreign countries. In particular, the legal provisions of Germany, Kazakhstan, Russia, the United States, France, Japan, South Korea, Australia, and China are examined, and a comparative legal analysis is conducted regarding the types of liability and sanctions established for such acts in these jurisdictions. Special attention is paid to the specific features of the criminalization of inducing the use of narcotic drugs and psychotropic substances in foreign legislation. The article explores the legal regulation of this conduct in each country in conjunction with international legal standards, including the requirements of the 1988 United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances. Based on the results of the comparative legal analysis, the possibilities of implementing the most effective foreign legal mechanisms into the legislation of the Republic of Uzbekistan are assessed, and conclusions and recommendations aimed at increasing the effectiveness of combating such crimes are proposed.

Keywords: narcotic drugs, psychotropic substances, analogues of narcotic drugs, inducing drug use, criminal liability, foreign experience.

KIRISH

Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarni suiiste'mol qilish jamiyat uchun jiddiy xavf tug'diruvchi global muammo hisoblanadi. Giyohvandlikka moyillik nafaqat sog'liqni saqlashga zarar, balki turli jinoyatlarga sabab bo'lishi, yosh avlodni buzg'unchi illatlarga tortishi mumkin. Ayniqsa, boshqa shaxsni giyohvand moddalarni iste'mol qilishga **jalb etish** alohida xavfli harakat

bo‘lib, ko‘plab davlatlar bunday xatti-harakatni mustaqil jinoyat tarkibi sifatida qonuniylashtirgan. Shu sababli giyohvand moddalarga qarshi kurash qonunchiligida faqat ushbu moddalarni ishlab chiqarish yoki tarqatish emas, balki ularni iste‘mol qilishga da‘vat etish, o‘rgatish, targ‘ib qilish kabi harakatlar uchun ham javobgarlik belgilangan[1].

Xalqaro huquq darajasida ham davlatlarga bunday harakatlarni jinoyat deb topish tavsiya etiladi. Masalan, 1988-yilgi BMT “Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar noqonuniy aylanishiga qarshi” Konvensiyasining 3-moddasi 1-qismida davlatlar “ommaviy ravishda boshqalarni giyohvand moddalarni noqonuniy iste‘mol qilishga ochiq da‘vat etish yoki undash” harakatlarini jinoyat deb e‘lon qilishi lozimligi ko‘rsatilgan. Bu xalqaro majburiyatga muvofiq, ko‘plab davlatlar o‘z milliy qonunchiligida giyohvand moddalarni iste‘mol qilishga jalb qilish (yoki undash) uchun jinoiy javobgarlik belgilagan[2].

Mazkur maqolaning dolzarbligi shundaki, O‘zbekiston Respublikasida ham giyohvandlik vositalarini iste‘mol qilishga jalb etish jinoyati uchun javobgarlik belgilangan bo‘lsa-da, ushbu normani takomillashtirish, xususan voyaga yetmaganlar manfaatlarini himoyalash va xorijiy ilg‘or tajribalarni implementatsiya qilish zarurati mavjud[1]. Voyaga yetmagan shaxslarni giyohvand moddaga jalb etish bilan bog‘liq jinoyatlar profilaktikasi dolzarb bo‘lib, jinoyat qonunchiligini takomillashtirishda xorijiy mamlakatlar qonunchiligini tahlil qilish muhim ahamiyatga ega. Shu bois, maqolada xorijiy davlatlarning mazkur sohadagi qonunchiligi batafsil o‘rganilib, ular bilan qiyosiy tahlil asosida O‘zbekiston qonunchiligiga tavsiya va xulosalar beriladi.

Metodlar

Ushbu tadqiqotda qiyosiy-huquqiy tahlil (comparative legal analysis) usuli qo‘llanildi. Dastlab xalqaro me‘yorlar va tavsiyalar (BMT konvensiyalari va boshqalar) o‘rganildi. So‘ngra tanlab olingan xorijiy davlatlar – Germaniya, Qozog‘iston, Rossiya Federatsiyasi, AQSh, Fransiya, Yaponiya, Janubiy Koreya, Avstraliya hamda Xitoy – jinoyat qonunchiligidagi normalar tahlil qilindi. Har bir mamlakat bo‘yicha normativ-huquqiy hujjatlar, jinoyat kodekslari moddalari matnlari, rasmiy sharhlar va sud amaliyoti materiallari (agar mavjud bo‘lsa) o‘rganildi. Shuningdek, huquqiy doktrina (olimlar fikrlari), statistik ma‘lumotlar va hukumat hisobotlaridan foydalangan holda, har bir yurisdiksiyada giyohvand moddalarni iste‘molga jalb qilish jinoyati uchun javobgarlikning amal qilish darajasi hamda qo‘llanilish amaliyoti o‘rganildi.

Tahlil jarayonida har bir mamlakat qonunchiligining o‘ziga xos jihatlarini aniqlash va ularni solishtirishga alohida e‘tibor qaratildi.

Xususan, javobgarlikning sub‘yekt tarkibi (voyaga yetmaganlarni jalb etish holatlari), og‘irlashtiruvchi va yengillashtiruvchi holatlar, sanksiyalar diapazoni qiyosiy ravishda ko‘rib chiqildi. Statistik tahlil usuli yordamida ayrim mamlakatlarda ushbu jinoyat bo‘yicha qayd etilgan holatlar soni va ularga nisbatan qo‘llanilgan choralar ko‘rsatkichlari taqqoslandi (ma‘lumot mavjud bo‘lgan doirada). Tadqiqot yakunida xorijiy tajribadan kelib chiqib, O‘zbekiston qonunchiligini takomillashtirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqildi.

Tadqiqot natijasi

Xalqaro me‘yorlar va umumiy tendensiyalar. Xalqaro darajada barcha davlatlar giyohvand moddalarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish borasida hamkorlik qilmoqda. Yuqorida zikr etilgan 1988-yilgi BMT Konvensiyasi 3-moddasida giyohvandlik vositalarini iste‘mol qilishga ommaviy da‘vat etish yoki undash harakatlarini jinoyat deb e‘lon qilish majburiyati belgilangan[2]. Bu norma xalqaro huquq tizimida ilgari paydo bo‘lgan bo‘lib, aksariyat davlatlar ushbu talablarga javob beruvchi milliy qonunlarni qabul qilgan.

Keng miqyosda olganda, giyohvand moddalarga oid jinoyatlar uchun javobgarlik ikki asosiy yo‘nalishga bo‘linadi: (1) giyohvand moddalarni noqonuniy muomalasi (ishlab chiqarish, olib o‘tish, sotish va h.k.) uchun javobgarlik; (2) giyohvand moddalarni iste‘mol qilish bilan bog‘liq qilmishlar uchun javobgarlik (masalan, noqonuniy iste‘mol, shuningdek boshqalarni iste‘molga jalb qilish). Ko‘plab davlatlarda giyohvand moddalarni oddiy iste‘mol qilishning o‘zi jinoyat deb topiladi yoki ma‘muriy javobgarlikka tortiladi (masalan, Fransiya 1970-yilgi qonun bo‘yicha giyohvand modda iste‘moli uchun 1 yilgacha qamoq jazosi nazarda tutiladi[3]).

Ayrim mamlakatlarda esa faqat ularni saqlash, egallash jinoyat hisoblanib, iste'mol alohida jinoyat tarkibi sifatida ko'rsatilmagan (masalan, Germaniyada giyohvand moddalarni iste'mol qilgani uchun alohida javobgarlik yo'q[4]), lekin saqlash va muomala qilish jinoyatdir. **Biroq, deyarli barcha yurisdiksiyalarda boshqa shaxslarni giyohvand moddalarni iste'mol qilishga undash yoki jalb etish huquqbuzarlik hisoblanadi.** Bunday qilmish ko'pincha alohida jinoyat tarkibi sifatida ifodalangan va unga nisbatan qat'iy jazo choralari belgilangan[5].

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, MDH davlatlari (Rossiya, Qozog'iston, O'zbekiston va boshqalar) jinoyat qonunchiligida "giyohvandlik vositalarini yoki psixotrop moddalarni iste'mol qilishga jalb etish" deb nomlangan maxsus moddani kiritgan. Bu, asosan, sobiq SSSR davridagi qonunchilik an'anasi mahsuli bo'lib, hozirda ham amalda. Boshqa ko'plab davlatlarda esa shunga o'xshash mazmundagi normalar boshqa terminlar orqali ifoda etiladi: masalan, "giyohvand moddalar iste'molini ommaviy targ'ib qilish", "boshqalarni giyohvand modda iste'moliga ochiq da'vat etish" yoki umuman "jinoyat sodir etishga (yoki huquqbuzarlikka) da'vat"[6].

Masalan, Braziliya Jinoyat kodeksi 286-moddasida har qanday jinoyatni sodir etishga ochiqda da'vat (shu jumladan giyohvand moddalar bilan bog'liq) uchun javobgarlik belgilangan. Xuddi shunday, Buyuk Britaniya[7] va Avstraliya kabi anglo-sakson huquq tizimidagi mamlakatlarda ham umumiy "jinoyatga da'vat (incitement)" tushunchasi mavjud bo'lib, bu har qanday qonunbuzarlikka undashni qamrab oladi[8].

Xorijiy mamlakatlar qonunchiligi tahlili.

Rossiya Federatsiyasi. Rossiya jinoyat qonunchiligida giyohvandlik vositalarini iste'mol qilishga undash alohida jinoyat tarkibi sifatida 1996-yildan buyon mavjud (RF Jinoyat kodeksi, 230-modda). Ushbu modda dispozitsiyasiga ko'ra, boshqani giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalar yoki ularning analoglarini iste'mol qilishga **"sklonenie"**, ya'ni ko'ndirish, undash, jalb etish jinoyat hisoblanadi. Rossiya Oliy sudining 2006-yil 15-iyundagi Plenum qarori izohiga asosan, bunday undash "har qanday qasddan qilingan xatti-harakatlarda ifodalanishi mumkin, shu jumladan bir martalik bo'lsa ham, boshqa shaxsda narkotik moddani iste'mol qilish istagini uyg'otishga qaratilgan bo'lishi kifoya (masalan, ko'ndirish, taklif qilish, maslahat berish va hokazo)"[9].

Bundan tashqari, aldash yo'li bilan yoki ruhiy hamda jismoniy zo'rlik qo'llash orqali majburlash ham ushbu tarkibga kiradi. Muhim jihati shundaki, jinoyat tarkibi **formal tarkib** sanaladi – jabrlanuvchi aslida narkotik moddani iste'mol qilgan-qilmaganidan qat'i nazar, undovchi shaxsning xatti-harakati jinoyat deb topiladi (ya'ni jinoyat jalb etish harakati boshlangan paytdan tugallangan deb hisoblanadi). Bu norma giyohvandlikka undashning o'zi mustaqil xavfli hodisa ekanini anglatadi[10].

RF JK 230-moddasining sanksiyasi yuqorida jadvalda keltirildi: asosiy tarkib – 3 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish (yoki erkinlikni cheklash yoki 6 oygacha hibs), og'irlashtiruvchi holatlarda – 5 yildan 10 yilgacha, juda og'ir holatlarda (voyaga yetmagan yoki o'lim holati) – 10 yildan 15 yilgacha qamoq jazosi belgilangan. 2021-yilda qabul qilingan o'zgartishlarga ko'ra, 230-moddaning 2-qismiga "d" bandi qo'shilib, agar undash harakati **Internet yoki telekommunikatsiya tarmoqlari orqali** sodir etilgan bo'lsa, bu alohida og'irlashtiruvchi holat deb topilib, 5 yildan 10 yilgacha qamoq jazosi qo'llanilishi belgilandi. Bu o'zgarish Rossiyada so'nggi paytlarda giyohvand moddalarni onlayn targ'ib qilish hollari ortgani bilan bog'liq. Shuningdek, 2021-yilgi qonun bilan 230-modda yangi 4-qism bilan to'ldirilib, agar undash oqibatida **ikki yoki undan ortiq shaxsning o'limiga** sabab bo'lsa (masalan, undagan kishi ularni birgalikda "doza" iste'mol qilishga ko'ndirganda tasodifan ikki kishi o'lsa), jazo 12 yildan 15 yilgacha qamoq qilib og'irlashtirildi[11]. Ko'rinib turibdiki, Rossiya ushbu jinoyat uchun jazoning yuqori "shift"ini ancha oshirgan – hatto qotillik uchun ham odatda maksimum 15 yil bo'lsa (o'ta og'ir holatlari hisobga olinmaganda), giyohvandga undash oqibatida ikki kishi o'lsa, xuddi shunday 15 yilgacha jazoga tortiladi.

Rossiya qonunchiligidagi yana bir muhim jihat – agar giyohvandlikka undash **voyaga yetmagan shaxsga** nisbatan sodir etilgan bo'lsa (unda bunday holat 230-modda 3-qism "a" bandiga kiradi), jazo 10 yildan 15 yilgacha qamoq belgilangan. Bunda, qo'shimcha ravishda, aybdorga 20 yilgacha ma'lum lavozim yoki faoliyat bilan shug'ullanishni taqiqlash jazosi ham berilishi mumkin.

Voyaga yetmaganlarni giyohvandlikka jalb qilish Rossiya qonun chiqaruvchisi tomonidan o'ta og'ir jinoyat sifatida baholanadi[12].

Qozog'iston Respublikasining Jinoyat kodeksida 261-modda mavjud bo'lib bevosita giyohvand moddalar iste'moliga undashni qamrab oladi. Qozog'iston JK 261-moddasi tuzilishi Rossiyanikiga juda yaqin: 1-qismda umumiy holat (3 yilgacha cheklash yoki 4 yilgacha qamoq), 2-qismda og'ir holatlar (guruh bo'lib, takror, voyaga yetmagan ekanini bilib turib yoki ikki yoki undan ortiq shaxsga, zo'rlik bilan – 3 yildan 8 yilgacha qamoq) va 3-qismda alohida og'ir oqibat (bevosita qasddan bo'lmasa-da jabrlanuvchining o'limi yoki boshqa og'ir oqibatlar – 6 yildan 12 yilgacha qamoq) belgilangan[13].

Qozog'iston qonunchiligida hatto **jamoat joylarida giyohvand moddalarni tibbiy bo'lmagan maqsadlarda iste'mol qilishning o'zi** ham jinoyat deb topiladi.

Qozog'iston qonunchiligida 2023-yil oxirida qilingan qonun orqali giyohvand moddalarni noqonuniy muomalasi uchun ba'zi jazolar oshirildi, xususan, voyaga yetmaganlarga narkotik moddalarni tarqatganlik uchun 15 yildan 20 yilgacha qamoq jazosi ko'zda tutildi[14].

Fransiya. Fransiya huquq tizimida 1970-yilda qabul qilingan giyohvandlikka qarshi qonunga muvofiq, giyohvand moddalarni noqonuniy iste'mol qilish, saqlash va h.k. bir qator normalar bilan qamrab olingan. Xususan, CSP L.3421-4 moddasida narkotik moddalarni iste'mol qilishga da'vatni jinoyat deb belgilaydi. Bu normaga binoan, biror shaxsni giyohvand moddani iste'mol qilishga, unga ega bo'lishga yoki xarid qilishga ochiq chaqirish, hatto agar bu da'vat amalga oshmasa ham, jinoyat hisoblanadi. Fransiyada ayniqsa yoshlar orasida “giyohvandlikni yengillashtirish” harakatlaridan xavfsirab, 2005-yilda qonunga o'zgartirish kiritilib, giyohvand moddalar iste'molini reklama qiluvchi har qanday media kontent uchun jinoiy javobgarlik mustahkamlandi[3].

Germaniya. Germaniya Federativ Respublikasida giyohvand moddalarga oid jinoyatlar **Betäubungsmittelgesetz (BtMG)** – Narkotik moddalari to'g'risidagi federal qonun bilan tartibga solinadi. Mazkur qonunda giyohvand moddalarning noqonuniy muomalasi keng qamrab olingan bo'lsa-da, giyohvand moddalarni iste'mol qilishning o'zi (ya'ni organizmga qabul qilish) jinoyat deb hisoblanmaydi. Germaniya qonuni **agar undash ommaviy xatti-harakat shaklida bo'lsa**, ya'ni ommaga murojaat qilib narkotik iste'molini targ'ib qilinsa – bu alohida jinoyat hisoblanadi[4].

Germaniyada ommaviy ravishda yoki yig'ilishda yoxud tarqatish orqali boshqalarni retseptsiz foydalanilishi mumkin bo'lmagan narkotik moddalarni iste'molga **ochiq chaqirish** taqiqlangan va buning uchun 5 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish yoki moliyaviy jarima jazosi belgilangan. Demak, Germaniyada bevosita “biror shaxsni alohida undash” jinoyat sifatida ajralmagan, lekin ommaga qaratilgan undash va imkoniyat yaratish hollarining barchasi javobgarlikka tortiladi.

AQSh huquq tizimi federativ bo'lib, giyohvandlikka oid jinoyatlar bo'yicha ham federal qonunlar, ham shtat qonunlari mavjud. Federal miqyosda asosan **giyohvand moddalarning tarqatilishi va kontrabandasiga** urg'u berilgan bo'lib, “boshqalarni iste'molga undash” alohida jinoyat tarkibi sifatida belgilab qo'yilmagan. Shu bilan birga, federal qonunchilikda 21 yoshga to'lmagan shaxslarga narkotik modda yetkazib berganlik uchun jazolar ikki baravar og'ir qilinishi belgilangan[15].

Bundan tashqari, agar biror shaxs voyaga yetmaganni (18 yoshdan kichikni) narkotik modda savdosiga jalb etsa yoki uni bu ishda foydalanishga urinib ko'rsa – bu uchun alohida og'ir jazo belgilovchi norma mavjud.

Yaponiyada narkotik moddalarni iste'mol qilish qattiq man etilgan va qo'lga tushgan shaxs birinchi martada bir necha yilga qamalishi mumkin. Shu bois, biror kishini giyohvand modda iste'mol qilishga undagan shaxs Yaponiyada odatda jinoyatga sheriklik orqali jazolanadi[16].

Yaponiya Jinoyat kodeksiga binoan, agar kimdir boshqa birovni jinoyat qilishga qo'zg'atsa, o'sha qo'zg'atuvchiga ham asosiy jinoyatchi bilan bir xil jazo beriladi.

Janubiy Koreyada “Narkotik moddalarni nazorat qilish to'g'risida”gi qonunga binoan, boshqalarni narkotik modda iste'moliga tavsiya qilish, undash yoki vositachilik qilish uchun javobgarlik belgilangan. Ushbu qonunga binoan, narkotik moddalarni tarqatish bilan teng ko'rilgan har qanday tavsiya yoki undash holati ham 10 yilgacha qamoq bilan jazolanadi[17].

2022-yilda Seul shahrida bo‘lib o‘tgan bir sud jarayonida, 5 nafar universitet talabasi bir ziyofatda tengdoshlarini “ekstazi” tabletkasini qabul qilishga undagani uchun ushbu qonunning tegishli moddasi bo‘yicha 6 yildan qamoq jazolarini olishgan. Janubiy Koreyada voyaga yetmaganlarni narkotikaga jalb qilganlik uchun ayniqsa og‘ir jazo qo‘llanadi.

Avstraliya Federal Jinoyat Kodeksi (1995) 11.4-bo‘limida har qanday jinoyatga undash o‘zi jinoyat ekani belgilab, agar undagan jinoyat amalga oshmasa ham, undovchi javobgarlikka tortilishi mumkinligini ko‘rsatilgan. Avstraliyada giyohvand moddalar bilan bog‘liq normalar shtatlar kesimida qo‘llanadi. Umuman, Avstraliyada giyohvand moddalar savdosi uchun jazolar keskin (hatto umrbod qamoq) bo‘lgani bois, odatda undash holatlari ham shu “muomala” doirasiga kiritiladi[7].

Xitoy Xalq Respublikasi. Xitoy jinoyat qonunchiligi (1997-yilgi Jinoyat kodeksi) 347–357-moddalari giyohvandlikka oid jinoyatlarni qamrab oladi. Ulardan 353-modda bevosita ikki qismdan iborat: birinchi qismi – “boshqalarni giyohvand modda iste‘mol qilishga **yoldan urish, qo‘zg‘atish yoki aldab majburlash**” uchun javobgarlik; ikkinchi qismi – “boshqalarni giyohvand modda iste‘moliga majburlash” uchun javobgarlik mavjud[18]. Xitoy jinoyat qonuni 353-moddasining 1-qismiga ko‘ra, biror shaxsni giyohvand moddani chekishga yoki tomiriga yuborishga undagan kishi 3 yilgacha qamoq yoki qamoqxona nazorati yoxud jamoat nazoratiga olinadi va jarima to‘laydi[19]. Xitoy jinoyat qonuni 353-moddasining 2-qismi bo‘yicha esa, kimki zo‘rlilik, tahdid yoki boshqa usullar bilan boshqani giyohvand modda iste‘mol qilishga majburlasa – 3 yildan 10 yilgacha qamoq va jarima jazosi nazarda tutilgan. Agar voyaga yetmagan shaxs ushbu harakatlarning qurboni bo‘lsa, sud jazo tayinlashda og‘irlashtirishga majbur – qonunda “voyaga yetmaganni jalb qilish” alohida band sifatida emas, balki “xususiy holatlarda og‘irlashtiruvchi omil” deya baholangan[20].

Xitoyda giyohvand jinoyatlar uchun juda og‘ir jazolar (hatto o‘lim jazosi) mavjudligini hisobga olsak, undash jinoyati uchun ham sudlar og‘ir jazo berishga intiladi.

Munozara

Yuqoridagi tahlillardan ko‘rinadiki, giyohvand moddalarni iste‘mol qilishga jalb etish jinoyati deyarli barcha huquqiy tizimlarda tan olingan bo‘lsa-da, unga nisbatan yondashuv turlicha. Quyida ushbu farqlarning sabablari va ularning samaradorligi muhokama qilinadi.

1. Jinoyat tarkibining formallashtirilishi va isbot masalalari. Rossiya, Qozog‘iston, O‘zbekiston, Xitoy kabi davlatlarda bu jinoyat formal tarkib sifatida belgilangan – ya‘ni undovchi harakat sodir etilishi bilan jinoyat tugallangan hisoblanadi. Bunday yondashuv huquqni muhofaza qilish organlariga profilaktika choralarini tezroq ko‘rish imkonini beradi.

Masalan, politsiya jabrlanuvchi hali modda iste‘mol qilmagan bo‘lsa ham, undovchini ushlab, javobgarlikka tortishi mumkin.

2. Voyaga yetmaganlar ishtirokiga yondashuv. Tahlil qilinganidek, ko‘plab davlatlar voyaga yetmaganlarni giyohvandlikka jalb qilishni alohida og‘ir jinoyat deb qaraydi va normada bevosita aks ettiradi (Rossiya 230-modda 3-qism, Xitoy 353-modda tegishli qismi va h.k.). Ba‘zi yurisdiksiyalarda esa bunday holat alohida modda bo‘lmasa ham, sud jazoni tayinlashda og‘irlashtiruvchi holat sifatida hisobga oladi (masalan, Fransiya).

Voyaga yetmaganlar o‘ziga xos himoyaga muhtoj toifa bo‘lgani bois, bu jinoyatni voyaga yetmaganga nisbatan sodir etish ikki karra xavfli. O‘zbekiston JKda ayni paytda 274-moddaning o‘zida voyaga yetmaganlar haqida band yo‘q (274-modda umumiy), ammo JK 127-moddasi (voyaga yetmaganni g‘ayriijtimoiy xatti-harakatga jalb qilish) mavjud[1]. Amaliyotda, agar voyaga yetmagan bola giyohvand iste‘moliga jalb etilsa, nazariy jihatdan jinoyat JK 127-modda va 274-modda normalari raqobatiga tushadi.

Bugungi kunda O‘zbekiston JKda bu holatni aniq tartibga solish uchun 274-modda ikkinchi qismining alohida voyaga yetmagan bola giyohvand iste‘moliga jalb qilganlik uchun javobgarlik kiritish maqsadga muvofiq.

3. Mediamuhit va internet orqali targ‘ibot. XX asr oxiri – XXI asr boshlarida ko‘plab mamlakatlarda giyohvand moddalarni “yangi usulda” targ‘ib qilish – internet, ijtimoiy tarmoqlar orqali – kengaydi. Shu sabab so‘nggi yillarda qonunchilikka ushbu omillarni nazarda tutuvchi tuzatishlar kiritildi. O‘zbekiston qonunchiligida ham 2023-yilda shu mazmunda bir qator o‘zgarishlar bo‘lib, Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksda internet orqali giyohvandlikni targ‘ib qilganlik

uchun jarima miqdori oshirildi. Jinoyat qonunchiligida esa 2024-yilda telekommunikatsiya tarmoqlaridan, shuningdek Internet jahon axborot tarmogʻidan foydalanib sodir etganlik bandi kiritildi.

4. Xorijdan implementatsiya qilish mumkin boʻlgan jihatlar. Oʻzbekiston uchun xorijiy tajribadan voyaga yetmaganlarni jalb qilishni alohida ogʻirlashtiruvchi holat sifatida Jinoyat kodeksida aniq belgilash maqsadga muvofiq. (Rossiya va Qozogʻiston tajribasi asosida).

Jazolarni differentsiatsiya qilish – Yaponiyada boʻlgani kabi, agar kishi giyohvandlikka undash orqali aslida boshqasiga jiddiy zarar yetkazish maqsadi koʻzlagan boʻlsa (masalan, jinoyat sodir ettirish maqsadida), unda undan ham ogʻirroq javobgarlikka tortish mumkinligi aniq belgilanishi maqsadga muvofiq.

Xulosa

Yuqorida keltirilgan tadqiqot natijalari va muhokamalar asosida bir qator xulosaviy fikrlarni bildirish mumkin:

Giyohvandlikka undash – jiddiy jinoyat sifatida xalqaro miqyosda tan olingan. BMTning 1988-yilgi Konvensiyasi talabi hamda koʻplab davlatlarning milliy qonunchiligi tahlili shuni koʻrsatadiki, boshqalarni narkotik moddalarni isteʼmol qilishga jalb etish jamiyat uchun xavfli qilmish boʻlib, unga qarshi jinoiy javobgarlik choralarini qoʻllash zarur deb topilgan. Bu norma yoshlar va aholining sogʻligʻini muhofaza qilish, giyohvandlik epidemiyasining oldini olishga qaratilgandir.

Qonuniy mexanizmlar turlicha boʻlsa-da, maqsad bir xil. Xususan, Germaniya va Fransiya “ommaviy targʻibot/daʼvat”ga urgʻu berilsa, Rossiya, Qozogʻiston, Xitoy kabi davlatlar “har qanday shakldagi undash”ni ham jazoga loyiq deb topadi. AQSh, Avstraliya, Buyuk Britaniya umumiy jinoyatga sheriklik qoidalarini bilan bunday qilmishlarni javobgarlikka tortiladi. Shu bilan birga, deyarli hamma joyda voyaga yetmaganlarni jalb qilish alohida ogʻirlashtiruvchi sifatida aks etgan.

Oʻzbekiston qonunchiligini takomillashtirish ehtiyoji. Oʻzbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksida 274-moddasi 2024-yil 5-oktabrda qabul qilingan qonun bilan yangi tahrirda bayon etilib, “targʻib qiluvchi mahsulotni tayyorlash, tarqatish, reklama qilish yoki isteʼmol qilishga jalb etish” degan kengroq qamrov berildi. Biroq, hozircha voyaga yetmaganlar masalasi aniq ajratilmagan, shu bois xorijiy tajribaga asoslanib, 274-modda tarkibini diferentsiatsiya qilish va voyaga yetmaganga nisbatan yoki zoʻrlilik ishlatish bilan jalb etish kabi holatlarni kiritish maqsadga muvofiq.

Jazolarning muvozanatligi. Xorijiy tajribada jazolar masalan, Fransiya 5 yilgacha qamoq, Rossiyada ogʻirlashtiruvchi holatlarda 15 yilgacha, Janubiy Koreya 10 yilgacha, Xitoyda ogʻir holatda 7 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish jazosi nazarda tutilgan.

Oʻzbekiston amaldagi qonunchiligida 5 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish jazosi nazarda tutilgan.

Bizningcha, Oʻzbekistonda ushbu jinoyatning ijtimoiy xavfliligini hisobga olib, jazoni biroz kuchaytirish lozim. Xususan, voyaga yetmaganlarga nisbatan qilinsa – minimum 10 yil atrofida ozodlikdan mahrum qilish jazosini belgilash maqsadga muvofiq.

Xulosa oʻrnida, giyohvandlik vositalarini isteʼmol qilishga jalb etganlik uchun javobgarlik jahon tajribasida oʻziga xos oʻrin tutadi. Ayrim davlatlar bu jinoyatga nisbatan ultra qatʼiy yondashib, yuqori jazolar belgilagan (Xitoy, Rossiya, Janubiy Koreya), ayrimlari esa uni boshqa jinoyat tarkiblarining bir qismi sifatida koʻradi (AQSh, Yaponiya).

Oʻzbekiston uchun xorijiy ilgʻor tajribalarni inobatga olgan holda, qonunchiligimizni aniqlashtirish va mustahkamlashdir. Shu bilan birga, jazoni kuchaytirish bilan bir qatorda, giyohvandlik profilaktikasini ham kuchaytirish kerak. Jinoyat qonuni meʼyorlari faqat “oxirgi chora sifatida ishlashi, jamiyatda esa giyohvand moddalarga qarshi sogʻlom muhit shakllanishi maqsadga muvofiq.

Iqtiboslar/Сноски/References:

1. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi (22.09.1994 y. qabul qilingan, 2023–2025 yillardagi o‘zgartirish va qo‘shimchalar bilan).
2. United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988, Art. 3, para. 1(c)(iii). <https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/illicit-trafficking.html>
3. Code Pénal (France) – Article 227-18 (provocation d’un mineur à faire usage de stupéfiants)legifrance.gouv.fr.
4. Endriss & Kollegen advokatlik byurosi: “What you should know about German Narcotics Law” – nemis BtmG bo‘yicha ma’lumot (sof iste’mol jinoyat emasligi, 29a-modda voyaga yetmaganlar bandi)endriss-kollegen.de
5. Federalniy sud Germanii (BGH) 2018-yilgi qarori – 30a-modda 2-qism 1-band (voyaga yetmaginni narkotrafikka jalb qilish – 5 yil min) haqidagi sharhendriss-kollegen.de.
6. Россия Федерatsiyasi Жиноят кодекси (RF JK) 230-модда – “Склонение к потреблению наркотических средств, психотропных веществ или их аналогов” (Rossiya Federatsiyasi JK 230-modda matni)consultant.ru
7. Australian Criminal Code (Cth) §11.4 – Incitement (Attorney-General’s Dept guidance)ag.gov.au.
8. The Serious Crime Act 2007 (UK) – Encouraging or Assisting crime provisions (Part 2).
9. РФ Олий суди Пленумининг 2006-йил 15-июндаги 14-сон қароридан иқтибослар (230-modda bo‘yicha tushuntirish)moluch.ru.
10. Kushova Yu.O. “Проблемы квалификatsии склонения к потреблению наркотических средств...” – Молодой ученый, №20(519), 2024. (Yuqoridagi Rossiya ilmiy maqolasi)moluch.ru
11. Nurkayeva T.N. “Склонение к потреблению наркотических средств или психотропных веществ: проблемы квалификatsии...” – Вестник BIST, 2009, №3(3), s.67-72 (Rossiya, undash maqsadini isbotlash haqida)moluch.ru.
12. Савинков А.А., Фирсаков С.В. “Отдельные проблемы квалификatsии склонения к потреблению наркотических средств...” – Вестник МГЛУ, 2015, №24(735), с.106-116.
13. Qozog‘iston Respublikasi Jinoyat kodeksi (2014 y.) 299-modda matni (ingliz tilida tarjimada)zakonpravo.kz
14. [Zakonpravo.kz](http://zakonpravo.kz) huquqiy portalida QR JK 299-modda mazmunizakonpravo.kz
15. Green & Associates Lawyers: “When police powers go too far: incitement charges in Victoria” – Viktriya shtatida incitement tushunchasi (buyruq, iltimos, maslahat, rag‘batlantirish, ruxsat berish kabi qamrov)greenandassociates.com.au.
16. WorldNomads.com: “What Travelers Need to Know About Drug Laws in Japan” (Yaponiya qonunlari, kamida 5 yil qamoq) – mainichi.jp (2024) ma’lumotlariga tayangan holdamainichi.jp.
17. South Korea drug policy – Wikipedia: “Under South Korean law, its citizens are prohibited from using drugs, even abroad...”en.wikipedia.org.
18. China Criminal Law – Article 353 (Zhihu maqolasi orqali): “引诱、教唆、欺骗他人吸食、注射毒品的，处三年以下... 情节严重的，处三年以上七年以下...”zhuanlan.zhihu.com.
19. CCTV.com huquqiy tahlil: Xitoy JK 353-modda qo‘llanilishi – (voyaga yetmaganlar, og‘ir holatlar talqini)cctv.com.
20. SPP (Xitoy Bosh Prokuraturasi) saytida maqola: “引诱他人吸毒入罪条件亟待明确” (2018) – undash jinoyatini qo‘llash chegaralari haqidasp.gov.cn.

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF LAW RESEARCH

Taqdim etilayotgan maqolalarga qo'yilgan talablar:

1. Maqola o'zbek, ingliz va rus tillarida qabul qilinadi va Microsoft Word dasturida Times New Roman shriftida 12 kegl, 1 satr oralig'ida, sahifalar barcha tomondan 2 sm qoldirilgan bo'lishi shart. Satr boshi - 1,25 sm bo'lib, satrlarni eniga to'g'irlash, so'zlarni boshqa qatorga ko'chirish avtomatik tarzda bo'lishi lozim.
2. Birinchi qator o'ng tomondan muallifning familiyasi, ismi va otasining ismi, ikkinchi qatorda muallifning ish joyi, lavozimi, ilmiy darajasi va unvoni va e-mail, uchinchi qatorda sahifaning o'rtasida bosh va qalin harflar bilan maqolaning nomi yoziladi. Ushbu ma'lumotlar o'zbek, ingliz va rus tillarda berilishi lozim.
3. Keyingi qatordan o'zbek, ingliz va rus tillarida kamida 60 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida so'zdan iborat annotatsiya beriladi.
4. Keyingi qatordan 6-10 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida kalit so'zlar beriladi.
5. Keyingi qatordan asosiy matn umimiy so'zi minimal 2000 ta bo'ladi.
6. Adabiyotlarning to'liq ro'yxati asosiy matndan so'ng alifbo tartibida ko'rsatilishi lozim va havolalar asosiy matnda bo'lishi kerak [1, B.25].
7. Maqolada keltirilgan dalillarning to'g'riligi uchun muallif mas'ul, plagiat holati taqiqlanadi.
8. Web of science, Scopus tizimidagi jurnallardan iqtiboslar olish maqsadga muvofiqdir.

Требования к оформлению научной статьи:

1. Статья принимается на узбекском, английском и русском языках и должна быть оформлена в Microsoft Word шрифтом Times New Roman, размер 12, межстрочный интервал — 1, поля со всех сторон — 2 см. Абзацный отступ — 1,25 см; выравнивание по ширине и переносы слов должны быть включены автоматически.
2. В первой строке справа указываются фамилия, имя и отчество автора; во второй строке — место работы автора, должность, ученая степень и звание, а также e-mail; в третьей строке по центру страницы крупным и жирным шрифтом — название статьи. Эти сведения должны быть приведены на узбекском, английском и русском языках.
3. Ниже дается аннотация на узбекском, английском и русском языках, содержащая не менее 60 слов на каждом языке.
4. Далее приводятся 6–10 ключевых слов на узбекском, английском и русском языках.
5. Далее основной текст: общий объем текста должен быть не менее 2000 слов.
6. Полный список литературы должен быть приведен после основного текста в алфавитном порядке; ссылки должны присутствовать в основном тексте в формате [1, C.25].
7. Автор несет ответственность за достоверность приведенных в статье доказательств; плагиат запрещен.
8. Рекомендуется цитирование журналов из база данных Web of Science и Scopus.

Requirements of the articles submitted:

1. Articles are accepted in Uzbek, English and Russian and must be prepared in Microsoft Word using Times New Roman font, size 12, single line spacing, with 2 cm margins on all sides. First-line indent is 1.25 cm; text should be justified and word hyphenation/line breaks set to automatic.
2. In the first line on the right: the author's surname, given name and patronymic; in the second line: the author's affiliation, position, academic degree and title, and e-mail; in the third line centered on the page: the article title in bold and uppercase (or bold). These details must be provided in Uzbek, English and Russian.
3. Next, provide an abstract in Uzbek, English and Russian of at least 60 words in each language.
4. Next, provide 6–10 keywords in Uzbek, English and Russian.
5. Next, the main text: total word count must be at least 2000 words.
6. The full list of references must appear after the main text in alphabetical order, and citations should appear in the main text in the format [1, P.25].
7. The author is responsible for the accuracy of the evidence presented in the article; plagiarism is prohibited.
8. It is advisable to include citations from journals indexed in Web of Science and Scopus.